

1. ΑΙΩΝΙΑ ΕΜΜΟΝΑ ΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μέσο: ΤΑ ΝΕΑ_ΒΙΒΛΙΟΔΡΟΜΙΟ

Ημ. Έκδοσης: . . . 10/11/2018 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 10/11/2018

Σελίδα: 8

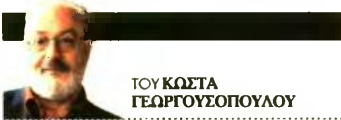
Innews AE - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

Τζον Γκουλντ

Αιώνια έμμονα τελέσματα

Ο σπουδαίος φιλόλογος μελετά προβλήματα που αφορούν σε θέματα της τραγικής ποίησης, της θρησκείας, των δημόσιων εορτών του διονυσιακού στοιχείου ειδικότερα, της Ιστορίας και της τραγικής χαρακτηριστικής

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΥΛΟΥ

Υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα σε μια βιβλιοκρισία επιστημονικού ακαδημαϊκού βιβλίου και μιας επιφυλλίδας. Η πράξη απευθύνεται στους ειδικούς, υπακούει σε ορισμένα στερεότυπα του κώδικα επικοινωνίας των ειδικών, θέτει και λύνει, επικρίνει ή επαινεί προτάσεις, οπτικές που συνήθως απασχολούν χιλιάδες χρόνια τους ειδικούς ανάλογα με τα προτάγματα της εποχής, τα ιδεολογικά κριτήρια και τα εν τω μεταξύ νέα δεδομένα της έρευνας. Όσα γράφω παραπάνω ισχύουν κυρίως για βιβλιοκρισίες για έργα που αφορούν στον κλασικό κόσμο (Αρχαία Ελλάδα και Ρώμη) και τα γεννήματα της Αναγέννησης έως και τους νέους χρόνους. Σ' αυτές τις εποχές που μας κληροδότησαν μείζονα κείμενα (από τον Όμηρο ως τον Σενέκα, και από τον Σαίξπηρ ως τον Γκαίτε) υπάρχει τόση συσσώρευση μελετών, ύμνων, επικρίσεων, αμφισβητήσεων και επαναστατικών συχνά προσεγγίσεων ώστε κάθε μελέτη που αναδύεται στα ύστερα χρόνια πρέπει, οφείλει να προσκομίζει μια νέα διεύθυνση, αδιανόητη έως τώρα, ή να προχωρεί με πειστικότητα, σε ανατροπές, αμφιβολίες, διαπίστωση κενών στα επικριμένα ώστε να προστεθεί η καινούργια οπτική στο κέρπυθος της παράδοσης των κριτικών αποτιμήσεων.

Αν υπάρξει κάποτε (και είναι πλέον δυνατόν με τα σύγχρονα μέσα) μια πλήρης σ' όλες τις γλώσσες αναζητημένη βιβλιογραφία π.χ. για έργα που αποτιμούν, σχολιάζουν, συμπληρώνουν, αναδομούν τη γραμματεία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας θα είχαμε να διατρέξουμε εκατομμύρια σελίδων με τίτλους εργασιών!!

Κάποτε ζήτησα βιβλιογραφία μόνο για την αρχαία τραγωδία και μόνο στα ιαπωνικά και έλαβα πάνω από 10.000 τίτλους!

Σκέφτεται λοιπόν κανείς τι άλλο έχει ακόμη να ερευνηθεί, να διατυπωθεί, να προστεθεί ή να προστεθεί; Και όμως είναι ανεξάντλητες οι οπτικές γωνίες που εστιάζουν σε απορροδκπτα σημεία των αρχαίων κειμένων (επικών, ρητορικών, φιλοσοφικών, δραματικών, ιατρικών, γεωγραφικών, λυρικών κ.τ.λ.).

Ενώ αγνοούμε τελείως την αρχαία μουσική, υπάρχει πολυσέλιδο πόνημα για τη «Μουσική στον Αισχύλο», εξετάζοντας μέτρα, ρυθμούς γλωσσικούς, αναφορές σε μοιρολόγια (π.χ. Ασιατικά), είδη θρήνων ή άσματα πολεμικά ή γαμήλια.

Πίσω από πολλά τέτοια μελετήματα διαπιστώνει ο αναγνώστης και όχι μόνο ο ειδικός μελετητής αυτό που είναι σύμφυτο με όλη την εξέλιξη των ανθρωπίνων κοινωνιών. Την τελετουργία. Εδώ σπεύδω να σημειώσω πως η τελετουργία (σύνθετη λέξη από το τέλος και έργο) διπλώνει μια διαδικασία, ένα έργο, μια δράση που έχει ορισμένο τέλος, δηλαδή σκοπό. Σίγουρα σήμερα στη γλώσσα μας έχει αλλοιωθεί η πραγματική σημασία της λέξης: τέλος. Δεν είναι βέβαια το πέρας μιας πράξης, μιας ενέργειας, αλλά η καταληξη μιας διαδικασίας που επιδιώκει να κατακτήσει έναν ορισμένο

Νεαρή χήπισσα χορεύει γυμνάστηθη και διονυσιασμένη σε μουσικό φεστιβάλ της Σουηδίας τον Ιούνιο του 1970

και συχνά προκαθορισμένο σκοπό. Όταν ο Αριστοτέλης ορίζοντας την τραγωδία γράφει πως είναι μίμηση πράξεως σπουδαίας και τελείας, δηλώνει πως η μιμητική διαδικασία σπεύδει προς τον ορισμένο της σκοπό και όταν περαίνεται εκπληρώνει ή, τουλάχιστον, φιλοδοξεί να εκπληρώσει τον θεθέντα στόχο της.

Πριν από σαράντα περίπου χρόνια για μία και μοναδική φορά διοργανώθηκε στην Αθήνα (στις αίθουσες του Παντείου) παγκόσμιο συνέδριο

Πρωτότυπη ως σύλληψη είναι η μελέτη του Γκουλντ που προσεγγίζει τον διονυσιακό θίασο με το κίνημα των χίππων, όπως και την εις βάθος μελέτη της λειτουργίας του τραγικού χορού

για το αρχαίο δράμα. Πρόεδρος της πρώτης συνεδρίας ήταν ο μέγας Έλληνας φιλόλογος, ακαδημαϊκός και για λίγο υπουργός Παιδείας, ο έξοχος εκδότης με διεθνή αναγνώριση των ύμνων του Ρωμανού του Μελωδού, Κ. Τριπίνης.

Σε εκείνο το παγκόσμιο συνέδριο Έλλνων εισηγητές ήταν ο αείμνηστος Τάσος Λιγνίδης και η ταπεινότης μου. Η δική μου εισήγηση (που δημοσιεύτηκε τότε στο «Θέατρο» του Νίτσου και αργότερα σε τόμο με τα δοκίμιά μου) ήταν «Τυπικό και τελετουργικό στο αρχαίο δράμα» (1975).

Στις θαυμάσιες εκδόσεις του **Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης** πριν χρόνια (2003) κυκλοφόρησε το έξοδο έργο του φίλου καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Εξέτερ Ρίτσορντ Σίφοντ «Ανταπόδοση και τελετουργία - Ο Όμηρος και η τραγωδία στην αναπτυσσόμενη πόλη - κράτος». Δυστυχώς, όπως συμβαίνει πάντα, για ποικίλους λόγους, στα εκδοτικά μέσα πράγματα, μόλις τώρα στην ίδια θαυμάσια σειρά του **MIET** κυκλοφορεί από τον ίδιο μεταφραστή - καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Κύπρου, παλαιού μου μαθητή,

Βάιο Λιαπί το προγενέστερο του Σίφοντ έργο με ανθολόγηση σπουδαίων μελετών: «Αρχαία ελληνική τραγωδία και τελετουργία» του Τζον Γκουλντ!

Ο Σίφοντ στο έργο του παραπέμπει σε μια θεμελιώδη μελέτη του Γκουλντ με τίτλο «Ικεσία», που πραγματεύεται το τελετουργικό και το τυπικό των ικετών, όσον δηλαδή άμεσα - πρόσωπο με πρόσωπο - ή έμμεσα (κυρίως στην περίπτωση ικεσίας προς το θεϊκό) προσφεύγει με ορισμένο τυπικό να ζητήσουν έλεος, συγχώρηση, άσυλο, προστασία, κ.τ.λ.

Στο προγενέστερο λοιπόν από τον Σίφοντ έργο με δέκα αυτοτελή μελετήματα ο μέγας φιλόλογος Γκουλντ μελετά με τρόπο εξαντλητικό αλλά και καθαρό ύφος, χωρίς επίδειξη, τεράστια προβλήματα που αφορούν σε θέματα της τραγικής ποίησης, της θρησκείας, των δημόσιων εορτών του διονυσιακού στοιχείου ειδικότερα, της ιστορίας και της τραγικής χαρακτηριστικής.

Σημείωσα και παραπάνω για την πληθώρα των αρχαιολογικών μελετών που, στις μέρες μας, αντί να ελαττώνονται 2.500 χρόνια τώρα πυκνώνουν, ίσως γιατί διαπιστώνουμε καθημερινά πως ζώντας στην εποχή του Διασπτήματος, του DNA, των πυραύλων, του Διαδικτύου κ.ά. ο άνθρωπος ως ήθος, ως πάθος, ως εμμονές, ως σχέδιο βίου, ως μελέτη προς θάνατον έμεινε ο ίδιος. Γι' αυτό και μας αφορά ο ομηρικός ήρωας, ο Οιδίπιδας, η αλαζονεία του Αγαμέμνονα, η παραφορά της Μήδειας και η απαιοσιότητα για την έκπτωση των θεσμών του Αριστοσάνη.

Εκοντας λοιπόν τώρα οι φιλομαθείς συμπολίτες μας την ευκαιρία να καταδυθούν στον ερευνητικό και διευκρινιστικό οίστρο του Γκουλντ (1922 - 2001) θα μεταλάβουν ήθη, ύφος, ιδεολογίες, αξίες, υπαρκτικό ερωτήματα, τελετές

μύησης, τρόπους επικοινωνίας με τον Θεό και με τον Άλλον όπως τα διατύπωναν με αξεπέραστο εκφραστικό κώδικα εκείνοι οι παλιοί Έλληνες και τα παρέδωσαν ως κληρονομιά στο παγκόσμιο κοινό.

Αυτά εξάλλου δεν είναι η ουσία του κλασικού; Διαχρονική αξία και πανανθρώπινη έγνοια.

Σήμερα που η ανθρωπότητα παρακολουθεί με δέος τη νέα μετακίνηση πληθυσμών, όπως τόσες άλλες φορές τάραξε την Ιστορία που πλανήθη, τώρα που φυγάδες και αλπίτες (περπιλινόμενοι) γέροι, νέοι και νήπια θαλασσοπνίγονται αναζητώντας μια λωρίδα γης να πλαγιάσουν, είναι παρήγορο και διδακτικό να μελετήσουμε στο πόνημα του Γκουλντ τις 100 σελίδες που αφιερώνει στις αρχαίες καταθέσεις στον Όμηρο και στους τραγικούς με τις ελπιδοφόρες και συχνά απέλπιδες καταφυγές στον θεσμό της ικεσίας, είτε σε βωμούς είτε φίλια εδάφη είτε στο έλεος των εκθρών είτε στη θεϊκή παρέμβαση.

Επίσης ο Γκουλντ σ' ένα επίσης εξαντλητικό του χαρακτήρα στην τραγωδία. Και είναι εξόχως διαφωτιστική η διάκριση που κάνει ανάμεσα στη ζωή και στην τέχνη, όσον αφορά την αποτίμηση μιας συμπεριφοράς, αφού στη ζωή γνωρίζουμε, αν αναζητήσουμε με ενδιαφέρον, τη συνέχεια και τη συνέπεια των πράξεων ενός προσώπου διά βίου, ενώ στην τραγωδία, όταν το πρόσωπο βγει από τη σκηνή ή όταν φτάσει στο προσκίnio, αγνοούμε (εκτός αν μας το δηλώσει) το υπόλοιπο των πράξεων, των κινήσεων και των προθέσεων του εκτός σκηνής.

Πρωτότυπη ως σύλληψη είναι η μελέτη του Γκουλντ που προσεγγίζει τον διονυσιακό θίασο με το κίνημα των χίππων, όπως και την εις βάθος μελέτη της λειτουργίας του τραγικού χορού.

Σ' αυτό το θέμα θα σταθμεύσω. Διαπιστώνει ο σπουδαίος φιλόλογος πως υπάρχει έλλειμμα ενδιαφέροντος στους συναδέλφους του μελετητές για τη λειτουργία, τη φύση και τον ειδικό ρόλο του Χορού στο αρχαίο δράμα και προσπαθεί να παραέξει το ερευνητικό κενό.

Είναι μια απορία και ένα αδιέξοδο που δεν το έχει στην Επίδαυρο ούτε ο τυχαίος πρωτάρης απόφοιτος δημοτικού θεατής.

Ο ευρωπαίος άνθρωπος δεν μπορεί να αντιληφθεί πως μία παιδοκτόνος, ένας μοικός, ένας πατροκτόνος, μία συζυγοκτόνος εκτίθεται, απολογείται, κρίνεται και δικάζεται από τον λαό - Χορό, δημόσια. Εμαθαν ποτέ οι γείτονες της Εντα Γκάμπλερ, της Μπερνάντα Αλμπτα, της Στέλλας Βιολάντη ή του Κόστια του «Γλάρου» από τι και πώς και γιατί πέθαναν οι ήρωες εντός των κεκλεισμένων θυρών;

John Gould
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΚΑΙ
ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΑ
ΔΕΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Μτφ. Βάιος Λιαπίης
Εκδ. **MIET**, 2018,
σελ. 385
Τμήμ: 28 ευρώ